

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

476

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • גיליון חג הסוכות תשפ"א

הקורונה – המחלה והקשיים לטובה

כולם יודעים את המצב של המחלה, הקורונה ל"ע, שהיא ממש מגיפה, ואלפים אלפים, גם צעירים מאושפזים במצבים קשים רח"ל, ויש שנמצאים בבית וסובלים מאד, וגם הבריאים מפחדים ונוהרים, והרבה סובלים מזה.

אבל באמת הרי אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים, ועוד אמרו (שם ס, ב) כל דעביד רחמנא לטב עביד, היינו שכל מה שקורה לאדם זה מן השמים ולטובתו, ואף שאינו יודע למה זה לטובתו, אבל זה לטובתו! וגם הקשיים הם לטובתו.

וכמו רופא שנותן תרופה לחולה, שהתרופה היא מרה, אבל זה התרופה ואין ברירה, והחולה לוקח את התרופה, ושמה שיש לו תרופה, ואומר תודה לרופא על התרופה, שאמנם היא מרה, אבל על ידי זה הוא יהיה בריא בעזרת השם, ומודה לרופא על זה.

ואמנם יש הבדל, כי בתרופה לא המרירות מרפאה אלא התרופה מרפאה, ורק שיש בה גם מרירות, אבל לא המרירות מרפאה. ואילו כל דעביד רחמנא לטב עביד פירושו, שהקשיים עצמם הם הטובה, והמרירות עצמה היא הרפואה שמרפאת את האדם!

ואם הולכים עם האמונה שכל דעביד רחמנא לטב עביד, אזי כל מה שאדם סובל, בין אם הוא חולה, ובין אם הוא בריא שמפחד מהמחלה, הרי זה הכל לטובתו, וכשהולכים עם האמונה שהכל לטובה – זה מרגיע, כשיודעים שהכל לטובה, זה מרגיע את הקשיים.

חובת הזהירות בימי החג

אבל למעשה צריכים להיזהר בכל אמצעי הזהירות כפי הוראות הרופאים: לבישת מסכות, ושמירת מרחקים, ואפילו תפילה בחצר – באוויר, וגם עם מרחקים, וכל הזהירות, להיזהר כמה שיותר, זה חיוב! כמו שכתוב (עיי' ברכות לב) ונשמרתם מאד לנפשתיכם, והרמב"ם (הלכות רוצח יא, ד) הביא בזה הפסוק השמר לך ושמור נפשך מאד, שיש חיוב שמירת הנפש ושמירת הבריאות.

ואם כן הזהירות היא מצוה, ומקיימים בזה מצוה. מלבד מה שזה לטובה – לטב עביד, הרי זו גם מצוה, והקשיים האלה יש בהם מצוה! שמור נפשך מאד, מצות שמירת הנפש.

ובפרט צריכים מאד להיזהר ולהזהיר בימי חג הסוכות הבע"ט שלא להתארח אצל אחרים! כי זה מסוכן ולא כדאי, ואין להתארח, וגם בחג הפסח שעבר היה כך, שכל אחד עושה את החג בביתו, כי אחרת זה מסוכן ויש סכנה של הידבקות, ולא רק שעלול להידבק בעצמו, אלא גם עלול להדביק את אחרים, וכשמזמין אורח לביתו הרי הוא מדביק אותו ח"ו, לכן אין להזמין, ומי שהזמין אותו – שלא יבוא! ואם המזמין מקפיד עליו? שיקפיד! וצריך להגיד לו שזה מסוכן, וכך היא ההוראה, כפי שאומרים הרופאים שזו סכנה.

ונמצא שיש בזה עוד מצוה [כי מלבד מה שנוהר על עצמו הרי הוא נוהר גם שלא להדביק אחרים], ומידה כנגד מידה אם נזהרים בזה אזי מן השמים יש סייעתא דשמיא להיות בריאים!

להשרות אווירה של שמחה בבית

וצריכים שתהיה אווירה של שמחה בבית, כי בגלל המצב שצריך להיזהר עם כל הזהירות – יש קשיים בבית, לכן צריך גם לראות שתהיה אווירה נעימה בבית, ואף לדבר קצת ב'הומור' לשמח את בני הבית, כמובן לא ליצנות, אבל שתהיה אווירה נעימה, עם שמחה.

ובעזרת השם יש ביטחון שהסוף יהיה טוב, ועלינו להתחזק בביטחון, שהכל לטובה, והסוף יהיה עוד יותר טוב, ואמנם גם עכשיו זה טוב, וכפי

ששמעתי פעם מאחד שאמר: היה טוב, ויהיה טוב, וגם עכשיו טוב! כי כל דעביד רחמנא לטב עביד, לכן מה שהיה היה טוב, וגם בעתיד יהיה טוב, וגם עכשיו זה הכי טוב שיכול להיות. זוהי האמונה.

החטא בין אדם לחברו

ואמנם עלינו לדעת ולהתבונן מה הסיבה של המחלה, ומדוע באה המגיפה הזו, הנה בזמן התוספות יום טוב היו גזירות מהגויים, והתוספות יום טוב עשה שאלת חלום, ונתגלה לו מן השמים שזה בגלל שמדברים באמצע התפילה, והרי תלמידי החכמים בודאי לא היו מדברים אלא רק אנשים פשוטים, שלא היו תלמידי חכמים, אבל הגזירה הייתה על כולם, גם על תלמידי החכמים, מפני שכל ישראל ערבים זה בזה (סנהדרין כז, ב), והתוספות יום טוב תיקן אז ימי שברך' למי שלא מדבר בשעת התפילה, כדי לתקן את הענין הזה. והנה זה היה בזמנו, שהתוספות יום טוב ידע מה הסיבה של הגזירה, אבל אנחנו אין לנו יתוספות יום טוב, ואינו יודעים מה הסיבה של המגיפה.

ומסתבר כי כמו שחטא החורבן היה שנאת חינוס (כדאיתא ביומא ט), והיינו לאו דווקא שנאה, אלא כל הדברים שבין אדם לחברו, והרי החטא נמשך, כי החורבן נמשך, אם כן מסתבר שזה גם החטא שגורם את המגיפה, שצריכים תיקון בין אדם לחברו.

החיזוק שלנו ישפיע על הכלל

ומי הם החוטאים בשנאת חינוס? וכי רבי יוחנן בן זכאי וכל התנאים היה להם שנאת חינוס? בודאי שלא, ורק האנשים הפשוטים המון העם נכשלו בזה, אבל התביעה הייתה על כולם, מפני שכל ישראל ערבים זה בזה. ואם כן גם עכשיו, למרות שלא לכולם יש שנאת חינוס, ותלמידי חכמים אין להם שנאת חינוס, כי הם בעלי מדרגה ולומדים מוסר, אבל אנשים פשוטים נכשלים בזה, וכל ישראל ערבים זה בזה.

ואמנם מכיוון שכל ישראל ערבים, הרי ככל שתהיה יותר אהבת הבריות בין תלמידי החכמים, זה ישפיע גם על המון העם! וכידוע שיש השפעה, כי מדוע כל ישראל ערבים? מפני שיש השפעה, ויכולים להשפיע, וכל אחד שהוא יותר מחוזק – משפיע גם על אחרים, כמו שכתב החזון איש באיגרת (ח"ג סב) כי במקום שיש בעל תורה אמיתי זה משפיע על כל הסביבה, ורואים את ההשפעה, למרות שאינו אומר שום דרשות ואינו מדבר כלום, עצם הדבר שיש אדם בעל מדרגה זה משפיע!

ואם כן גם במצב המחלה כעת, ככל שאנו נתחזק יותר במידות טובות, שזה העיקר, וגם בתורה כמובן, זה ישפיע ממילא על כל הציבור, וממילא כבר לא יהיה חטא, ולא תהיה מגיפה, והכל יסתדר בעזרת השם. זה מה שהמצב מחייב.

עצה לומר עשרה פרקי תהלים בכל יום

וגם צריכים תפילה, לבקש רחמי שמים! וידוע לי על אחד שהיו לו ייסורים, ושאל את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א מה העצה לכך, ואמר לו רבי חיים שיאמר בכל יום עשרה פרקי תהלים, ובאמת זה עזר, והקשיים עברו, על ידי עשרה פרקי תהלים.

אם כן מסתבר שאם יאמרו עשרה פרקי תהלים בכל יום, הרי זה לא הרבה, ואין זה דבר קשה, לומר עשרה פרקים בכל יום, ואם הציבור יתחזקו בזה, מסתבר ויכול להיות שזה יעצור את המגיפה!

ורבי חיים שליט"א אמר כן בתור עצה, ואולי זו הייתה גם ברכה, אבל זה גם עצה, לזכות כל הציבור, וזוהי העצה איך לעזור לציבור, לעצור את המגיפה, שהיא ממש מגיפה, ובכל יום זה מתפשט לאלפים, וגם אנשים בריאים צעירים חלו וזקוקים לאשפוז, ל"ע.

ההשפעה הרוחנית בימי המועדים

והנה אנו עומדים לפני חג הסוכות שנקרא 'זמן שמחתנו', ובתורה כתוב כמה פעמים שמחה בסוכות: ושמחת בחגך, והיית אך שמת, ושמחתם לפני השם אלוהיכם (עייני ילקוט אמור תרנד), ואמנם גם בפסח ובשבועות יש שמחה, אבל רק סוכות הוא 'זמן שמחתנו', ויש להתבונן מהו ענין זמן שמחתנו. והנה חג הפסח נקרא זמן חירותנו, ולכאורה הרי החירות הייתה כשיצאו ממצרים, ומדוע זה נקרא גם היום זמן חירותנו. וכן חג השבועות זמן מתן תורתנו, הרי מתן תורה היה פעם אחת במעמד הר סיני, ומדוע זה נקרא גם היום זמן מתן תורתנו.

והביאור בזה לפי מה שכתוב בספרים (דרך השם להרמח"ל ח"ד פ"ז ועוד) שכל שנה בימי המועדים חוזרת ההשפעה שהייתה פעם באותו הזמן, וכגון חג הפסח זמן חירותנו, הפירוש בזה כי ביציאת מצרים הייתה השפעה של חירות רוחנית, ומשום שבני ישראל במצרים היו במ"ט שערי טומאה, וכשיצאו לחירות – יצאו מהטומאה!

וכן הארבע לשונות של גאולה הנזכרים בפרשת וארא: והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי, הם ארבע שלבים של יציאה מן הטומאה, להתרחק מטומאת מצרים ולהתקדש בקדושת ישראל.

וזהו ענין 'זמן חירותנו', כי בפסח יצאו ממצרים וקיבלו חירות רוחנית, על דרך מה שאמרו (אבות ו, ב) שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, והחירות הרוחנית התחילה ביציאת מצרים בפסח, כי בשביל קבלת התורה היו צריכים קודם להתרחק מטומאת מצרים, ובלי זה לא היה שייך קבלת התורה, ולכן זה זמן חירותנו, מפני שהייתה בו חירות רוחנית, ובכל שנה בפסח מתחדשת ההשפעה הזו, שהוא זמן המסוגל לחירות רוחנית – להצלחה ברוחנית.

וכן חג השבועות שבו היה קבלת התורה, זהו 'זמן מתן תורתנו', שיש בו בכל שנה השפעה של תורה, ואמנם זה תלוי בהנהגת האדם, ובשבועות יש סייעתא דשמיא להנהיגה כזו שאפשר לזכות בה להשפעה של תורה.

זמן שמחתנו – שמחה של מצוה

וכך גם חג הסוכות 'זמן שמחתנו', הרי אין הכוונה לסתם שמחה, אלא שמחה של מצוה, וכפי שכתב הרמב"ם (הלכות יום טוב ו, כ) במצות שמחת יום טוב, שנצטוונו על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, והיינו שמחה של עבודה, עבודת השם מתוך שמחה.

וכן כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ד, ט) "כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת המצוה כי גדל וישגה מאד שכן השמחה על המצוות", והיינו שסעודת יום טוב היא על 'שמחת המצוה', כי ביום טוב יש מצוות, מקרא קודש, ושאר המצוות שיש ביום טוב, והמצוות הם סיבה לשמחה, כי אנו מתקדשים בהם, וכפי שאנו אומרים 'וקידשתנו במצוותיך' – שהמצוות מקדשות אותנו, ומזכירים בלשון עבר קידשתנו, שאנו מקודשים כבר על ידי הציווי, ומבקשים עוד בלשון עתיד 'קדשנו במצוותיך' שנוכה לעוד תוספת קדושה.

וחג הסוכות הוא זמן שיש בו השפעה לשמחה של מצוה ועבודת השם בשמחה, כי בתורה כתוב שלוש פעמים שמחה בסוכות, ולכן זה זמן שמחתנו, שיש בו השפעה מן השמים לשמחה של מצוה, שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל. זהו ענין זמן שמחתנו בסוכות.

השפעת הסוכה וקדושתה

ואף על פי שבסוכות הרי אמרו חז"ל (סוכה ב, א) כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, והוא רמז שנדע כי העולם הזה הוא רק דירת עראי, ולכאורה אם זה רק עראי וכי זה שמחה! אך אדרבה, **זוהי השמחה! שיש לנו דירת קבע בעולם הבא, והעולם הזה אינו כלום, כי העיקר זה חיי הנצח בעולם הבא, וכל העולם הזה הוא רק הכנה לחיי הנצח בעולם הבא, שהם תענוגים שאין לשער, כמו שכתוב (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוהים זולתך, שגם הנביאים אין להם מושג מה הם תענוגי העולם הבא, וזהו ענין צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, שבה האדם זוכה לסוכת עורו של לוייתן, וזוהי השמחה!**

ובסוכות הרי עצי הסוכה אסורים בהנאה, כפי שלמדו חז"ל (סוכה ט, א) מהפסוק חג הסוכות תעשה לך – חג לשון חגיגה, שעצי הסוכה הם כמו קרבן חגיגה, ויש בהם קדושה כקרבן, ורק לאחר סוכות הקדושה נפסקת, ואם כן כשאנו יושבים בסוכה אנו נמצאים בתוך הקדושה ומקפידים בקדושה, כי כל עצי הסוכה מסיבב יש בהם קדושה, וזה משפיע קדושה

על מי שנמצא בתוך הסוכה, שהוא נמצא במקום קדוש, ומתקדש בזה, ולכן זהו זמן שמחתנו, כי הקדושה נותנת שמחה!

שמחת החג למרות הקשיים

לכן גם אלו שסובלים מן המחלה כעת, אבל זהו זמן שמחתנו, שיש בו השפעה של שמחה, וכל אחד לפי המצב שלו זה זמן שמחתנו, ויש בו סייעתא דשמיא מיוחדת לשמחה של מצוה.

ובפרט כמו שאמרנו, שהכל מן השמים והכל לטובה, אם כן בודאי צריכים לשמוח, כי זה לטובה, לטובתו של כל אחד.

שמחה כל השנה בקדושת ישראל

ובאמת השמחה הזו היא לא רק בסוכות, אלא כל השנה, כי אשרינו מה טוב חלקנו, שאנו יהודים ואנו קדושים, ויש לנו אופי אחר מאומות העולם, כידוע שיהודי יש לו אופי אחר, ופעם שאלתי אחד שנוסע הרבה לחוץ לארץ בעניינים כלכליים בינלאומיים ונפגש הרבה עם יהודים וגויים, האם הוא רואה הבדל בין יהודי לגוי? ואמר כי אכן רואים שיש הבדל, ויהודי יש לו אופי אחר מאשר לגוי.

ולמשל יהודי מצטער בצערו של חברו, וכשיהודי שומע על יהודי אחר שסובל, אף שהוא במקום רחוק ואינו מכירו כלל, זה כואב גם לו, ומצטער עמו בצערו, ואילו בגויים אין דבר כזה, וכשכואב לגוי אחד, אין חברו מרגיש בצערו כלל, כי הרי זה 'הוא' ולא 'אני', אבל יהודים, כשיהודי אחד סובל, גם השני סובל ומצטער עמו, וכך הטבע של יהודי, מכוח הנשמה הקדושה שיש בו, קדושת נשמת ישראל.

זהו ענין בין אדם לחברו, ואהבת לרעך כמוך, ורבינו יונה בשערי תשובה (ג, יג) כתב "כי חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם שנאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה השם דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד", היינו שיש חיוב לטרוח ולשקוד! על תקנת חברו, וזה דבר חמור מאד, שהקב"ה דורש את זה.

ואמר אהבת חסד, לא רק 'עשות' חסד אלא 'אהבת' חסד, היינו שכך יהיה הטבע, שבלב תהיה אהבה, אהבת חסד ואהבת הבריות כמו שכתוב ואהבת לרעך כמוך, וכך הטבע של יהודי [ורק צריך שלא לקלקל את הטבע, ולסלק את החשבונות המפריעים לאהבה].

שמחה במצוה כל היום

ואמנם מלבד ענין בין אדם לחברו, יש עוד דברים הצריכים חיזוק, וכפי שאמרו בגמרא (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, ושלושה הראשונים הם: תורה, ומעשים טובים, ותפילה, ומעשים טובים היינו בין אדם לחברו, וכן תורה ותפילה, צריכים חיזוק כל אחד לפי כוחו ולפי האפשרויות שלו כמה שהוא יכול.

והדבר הרביעי דרך ארץ, היינו כל אחד במה שהוא עסוק (ענין רש"י שם) צריך שיהיה מסודר, עם סדר יום, וצריך חיזוק – כי זה גם מצוה, מפני שכל מה שאדם עושה זה מצוה, אם כוונתו לשם שמים, וכמו שאמרו (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

וכבר הזכרנו פעמים רבות מדברי הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) כי אדם שכל מעשיו לשם שמים, גם כשהוא ישן הוא עובד השם, והשינה שלו היא מצוה, כי הוא ישן מפני שהוא חייב לישון, כי יש תרי"ג מצוות וצריך לישון כדי שיהיה לו כוח לקיימם. וכן כשהוא אוכל, אם הוא אוכל מפני שהוא חייב, הוא עובד השם באכילתו, ואף בשעת עסק הפרנסה, כיון שיש לו משפחה וצריך לדאוג להם, הרי זו מצוה.

ועם חשבונות כאלה אדם צריך להיות שמח כל הזמן, כי כל מה שהוא עושה זה מצוה, ולמשל כשהולך לאכול, ונוטל ידיים לאכילה, הרי הנטילה היא מצוה, והברכה היא עוד מצוה, ואחר כך כשאוכל זה עוד מצוה, כי הוא חייב לאכול לצורך עבודת השם, וכשמברך ברכת המזון זה עוד מצוה, וכן כל ברכה אחרונה, וגם כשהוא ישן הוא עובד השם, כי הוא חייב לישון וזו עבודתו, כפי שכתב הרמב"ם.

וכך כל סדר היום של האדם, צריך שיהיה מסודר לצורך כל הפעילות שלו, כדי שיוכל לעסוק בתורה ובמצוות, ואם זוהי כוונתו הרי זו מצוה, וזו סיבה להיות בשמחה גדולה, שכל הזמן הוא עוסק במצוה.

בעזרת השם נזכה כולנו להיות בשמחת יום טוב עם שמחה בשלמות!

אתה בחרתנו מכל העמים

שיחת חג הסוכות אשתקד, בבית המדרש הגדול שערי תבונה ירושלים

אתה בחרתנו – עשית אותנו למובחרים

אנחנו אומרים בתפילה "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו", וזהו שבח והודאה להקב"ה, שאנחנו מודים ואומרים תודה על זה שהוא בחר בנו. ולכאורה מה היא ההודאה בזה, הרי הקב"ה בחר בנו מפני שאנו המובחרים מכל העמים, וכשיש כמה דברים וצרכים לבחור את מה לקחת, בוחרים את הכי טוב מהם, וכך ישראל ואומות העולם, אנחנו היינו הכי טובים, ולכן הקב"ה בחר בנו, מפני שאנו יותר חשובים ומובחרים, ומה יש להודות על זה.

אכן יש לפרש 'אתה בחרתנו' – שאתה עשית אותנו למובחרים! והיינו שזה גופא מה שאנחנו מובחרים, שעם ישראל הוא עם מיוחד ויש לו אופי מיוחד עם מעלות מיוחדות יותר מכל העמים, זה לא ממילא, אלא הקב"ה עשה את זה, ועל זה ההודאה.

ואנו מודים על כך שיש לנו האופי של יהודים, שזה אופי מיוחד כידוע, 'מכל העמים' – אופי אחר מאומות העולם, כמו שאמרו חז"ל (ניבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו: רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, והיינו שזה טבע מיוחד של יהודים, אבל באומות העולם אין דבר כזה, ואף אם יש משהו, זה לא אותו הדבר כמו עם ישראל.

וזה דבר ידוע שכך המציאות, ושאלתי פעם לאחד שיש לו קשרים בינלאומיים עם יהודים וגויים בענייני מסחר, האם הוא מכיר ורואה הבדל בין יהודים לגויים, ואמר לי שאכן ניכר בבירור ההבדל, שיהודי יש לו אופי אחר, עם מידות טובות מיוחדות. ועל זה ההודאה 'אתה בחרתנו' שעשית אותנו למובחרים מכל העמים!

מתן תורה רק לעם ישראל

והנה כמובן, לאחר שיש את האופי הזה שהוא היסוד, על זה יש בניינים, וכל יהודי מיד כשנולד הוא נולד עם האופי הזה של 'אתה בחרתנו', והוא בעל מדרגה כבר, ילד קטן והוא בעל מדרגה, שהאופי שלו לא כמו אומות העולם, אלא אופי אחר, ועל היסוד הזה יש בניינים.

וזהו שאנו אומרים בברכות התורה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, והפירוש כנ"ל, שהקב"ה עשה אותנו למובחרים מכל העמים, ועל היסוד הזה נתן לנו את תורתו – שהתורה שייכת רק לעם ישראל, ומי שאינו יהודי לא שייך שיהיה לו תורה, הבנת התורה, וגדלות בתורה, מה שיש תורה, ומה שהתורה נותנת ומוסיפה, כי כשאדם לומד תורה הוא מתקדם! וכמו שיהודי נולד עם אופי מיוחד, כך אחרי שהוא עוסק בתורה זה מוסיף עוד ועוד מדרגות ושלמות ומעלות, ומקבל עוד אופי יותר טוב ממה שהיה, ואילו גויים אינם שייכים לזה, ועל זה אנחנו מודים להקב"ה, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

מתיקות התורה יותר מדבש

ובתחילת ברכות התורה אנו מבקשים והערב נא את דברי תורתך בפנינו, ותחילה מזכירים 'אשר קידשנו במצוותיו וציוונו לעסוק', היינו שאנו חייבים בזה 'לעסוק בדברי תורה', אבל כיצד אפשר לקיים זאת? על ידי 'הערב נא'! והיינו עם המתיקות, כי התורה היא מתוקה, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש – יותר מדבש, שהדבש כשאוכלים ממנו הרבה זה נמאס, ואילו מתיקות התורה אינה נפסקת, ואדרבה ככל שלומדים יותר ברציפות, המתיקות גדולה יותר.

וכך ביאר ההפלאה (בהקדמה לכתובות) את מה שאנו אומרים בתפילת שבת עם מקדשי שביעי כולם ישבעו ויתענגו מטובך, ומזכירים תחילה 'ישבעו' ואחר כך 'ויתענגו', היינו ששבעים ואחרי השביעה בא העונג, ולכאורה הרי זה נגד הטבע, כי בדרך הטבע כשאדם רעב הוא נהנה מאכילתו ויש לו עונג מזה, אבל אחרי שהוא שבע כבר אין לו שום עונג, והוא רק רוצה לישון מחמת הכבדות שמרגיש, ומהו 'ישבעו ויתענגו מטובך', וכי יש עונג אחרי השביעה?

וביאר בזה ההפלאה כי אין הכוונה לעונג של מאכלי השבת, אלא 'מטובך' – והיינו תורה, כמו שאמרו (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, והתורה גם כן משביעה, כמו שמצינו לשון הגמרא (ברכות יד, א) המשביע עצמו מדברי תורה, היינו שאדם לומד תורה והיא משביעה אותו, ובשביעה זו של דברי תורה אין גבול לתענוג, וגם אחרי השביעה יש עונג, והחשק נמשך, ורוצים עוד ועוד ללמוד.

וכידוע שדברי תורה מתוקים וגם מאד מעניינים, הקושיא, והתירוץ, וכל דברי תורה, אפילו חומש עם רש"י, תורה נביאים וכתובים, וגם דברי אגדה, והלכה, כל דברי תורה מאד מעניינים, וזה משביע.

התורה משביעה את הנפש

וענין השביעה מדברי תורה הוא, כי הרי הנפש רעה, והיא רוצה לאכול ולשתות ושאר הנאות העולם הזה שמושכות ומתחשקות מאד, והתורה משביעה את הנפש, שבוזה האדם כבר שבע ואינו רוצה עולם הזה, וכל העולם הזה משמש לו רק לצורך העולם הבא.

ואם יחשוב אדם, וכי טוב לו ליהנות מהעולם הזה? הרי זה על חשבון העולם הבא, ולרשעים נותנים מן השמים עולם הזה במקום העולם הבא, כמו שכתוב (דברים ז, י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, ופירש רש"י בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא, היינו שרשעים אם הם עושים מעשים טובים, נותנים להם מן השמים את שכרם בעולם הזה, כי הם רוצים עולם הזה ולא עולם הבא, ואחרי שכבר קיבלו את השכר בעולם הזה, אין להם עולם הבא, ורק גיהינום יש להם.

אבל אנחנו הרי איננו רוצים את העולם הזה, אלא אנו רוצים גן עדן וחיי נצח, וכל העולם הזה הוא רק לצורך העולם הבא.

להפוך את הגשמיות לרוחניות

והרמב"ם בהלכות דעות (ג, ג) כתב שאדם שחי עם אמונה, כשהוא ישן הוא הולך לישון כי הוא יודע שמחר יש עוד יום וצריך שיהיה לו כוח לקיים את מה שהוא חייב, כי הוא עבד השם, ויש לו עבודה שהוא חייב בה, עבודה שמשלמת מאד, והתשלומין הם נצח, חיי נצח בגן עדן, אבל זו עבודה, וצריך לעבוד, ולשם כך צריך לישון כדי שיהיה לו כוח לקיים את עבודתו, עבודת השם, וכשהולך לישון בכוונה כזו, אזי השינה שלו היא עבודת השם, והוא עובד השם עם השינה.

ואם אדם יחשוב ויתבונן על זה, בודאי תגדל השמחה בלבו, שהוא עובד השם כשהוא ישן! ואין זו סתם מנוחה, אלא יש בזה מטרה, ויש לזה המשך, גן עדן וחיי נצח, שאין לשער איזה תענוגים הם, כמו שכתוב (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך יעשה למחכה לו, שאפילו הנביאים לא ידעו ולא השיגו מה הם תענוגי העולם הבא וכדאיתא בברכות דף ל"ד, וכשהולך לישון בשביל זה, הרי הוא עובד השם, ומקבל עבור זה את התענוגים הכי גדולים שיש בעולם!

וכך אפשר להפוך את כל הגשמיות לרוחניות, וכגון כשאדם אוכל, יאכל מפני שהוא חייב לאכול, כי יש תרי"ג מצוות, ואם לא יאכל הרי מי שאינו אוכל נחלש, ולא יהיה לו כוח, והוא יכול למות גם כן, ומה יהיה, הרי הוא עבד וחיל, 'חיל השם', כלשון הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל, וחיל חייב לאכול כדי שיהיה בריא ויוכל לעבוד את המלך, ואם זוהי כוונתו באכילתו, הרי הוא עובד השם גם באכילה, ואמנם זו מדרגה ואין זה פשוט, אבל ישנם בעלי מדרגה!

וכן אמרו חז"ל (יומא עא, א) הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, היינו שמי שרוצה לקיים מצוות ניסוך היין, ולהביא נסכים על המזבח, בזמן הזה שאין מזבח, שיתן לתלמידי חכמים יין לשתות, כי תלמיד חכם כשהוא שותה יין, כוונתו בזה כדי שיוכל ללמוד, כי היין מפקח קצת (כדאיתא ביומא ע"ו חמרא וריחנא פקחין) ונותן הרגשה מאד נעימה, ועל ידי זה יוכל יותר לעסוק בתורה, וכיון שהוא שותה את היין בשביל מטרה כזו, הרי זה כמו נסכים! והתלמיד

חכם הוא המזבח ששם מנסכים את היין, ומי שנותן לו יין הוא מנסך יין, ונחשב כמו שהביא קרבן וניסך יין על גבי המזבח.

ואמנם זו מדרגה להיות אדם כזה שהיין שלו הוא נסכים, אבל ישנם בעלי מדרגה כאלו, ושייך להגיע לזה, וכל זה נכלל בהודאה שאנו מודים 'אתה בחרתנו' – שיש לנו את היסוד, וגם יש לנו את קבלת התורה, שהתורה נותנת לנו כוחות מיוחדים.

מאושרים, וגם הבית נהיה מאושר, עם אווירה נעימה, בית מלא שמחה, עם אור בבית! על ידי קביעות לימוד המוסר, בספרי מוסר שמעניינים, מיד הבית נעשה בית אחר וכל המשפחה מאושרת.

זהו הכוח של דברי מוסר שהם התבלין, תורה תבלין, ועל ידי זה אין יצר הרע, וכבר יש אהבת הבריות, וגם מתחשק ללמוד ורוצים ללמוד, והלימוד מעניין ומושך.

אהבת הבריות בטבע כלל ישראל

וכגון מה שכתוב בתורה (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, שזו מצות עשה, ולכאורה הרי אהבה זה דבר טבעי, וכיצד שייך לצוות 'ציווי' של אהבה? אבל הביאור בזה כי מאחר שהתורה ציוותה כן, באמת כך הטבע של יהודי, וכל יהודי בטבעו יש לו אהבת הבריות, אלא שיש חשבונות, שהיצר הרע מפתה ומסלק את האהבה, ועושה חשבונות שלא תהיה אהבה, אך מצד הטבע הישר יש אהבת הבריות, וזה הטבע של יהודי! וכן רואים במציאות שילדים קטנים שעדיין אין להם חשבונות, יש ביניהם אהבה, ורואים את האהבה, אהבת הבריות, כי זהו הטבע שזכינו בקבלת התורה, שיש בנו הטבע של ואהבת לרעך כמוך.

ואמרו חז"ל (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, והפירוש בזה כי כל התרי"ג מצוות הם בשלמות רק על ידי ואהבת לרעך כמוך, וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה, שמי שיש בו חיסרון במידות זה פוגם את כל המעשים הטובים שלו, ויש הסברים על זה, אבל אין צורך בהסברים, אלא כך המציאות! ומי שהוא בעל מידות טובות ויש לו אהבת הבריות, ואהבת לרעך 'כמוך ממש' כמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"א, על ידי זה כל המעשים הטובים שלו הם מעשים מושלמים. וזהו ה'אתה בחרתנו'.

תורה ומוסר תבלין ליצר הרע

אבל למעשה הרי יש יצר הרע, והתורה היא תבלין לו, כפי שמובא בגמרא (ב"ב טז, א) שאיוב אמר הרי יש יצר הרע ומה אני יכול לעשות, ואמרו לו כי יש עצה, שהתורה היא תבלין ליצר הרע, ו'תבלין' פירושו שזה נותן טעם, ונעשה מתובל, כלומר שעל ידי התורה כל התרי"ג מצוות מקבלים טעם ומתחשק לעשות אותם, וזה כבר מושך, עם טעם והנאה במעשי המצוות, וזהו כוח התורה תבלין.

והנה כל דברי תורה הם תבלין ליצר הרע, אכן במשנה ברורה סימן א' כתב בשם קדמונים שעיקר התבלין הוא לימוד ספרי המוסר, שהם תורת היראה, שגם יראת שמים היא תורה, וכמו שכתוב (איוב כח, כח) יראת השם היא חכמה, וזהו על ידי עסק בספרי המוסר, כל אחד לפי מה שמעניין אותו, כי מוסר שמשמעם אינו משפיע, אבל יש הרבה ספרי מוסר שמעניינים, וספרי המוסר הידועים המפורסמים ביותר הם השערי תשובה, וחובות הלבבות, ומסילת ישרים, ואורחות צדיקים, וכל אחד יכול לבחור איזה ספר או איזה פרק שמעניין, כי זה מאד מעניין ומשפיע, וכל אחד ימצא את החלקים שיותר מעניינים אותו שישפיעו עליו, ומלבד ספרי המוסר הנזכרים יש עוד הרבה ספרי מוסר שנתחברו במשך הדורות, ומה שמעניין משפיע ומביא לתוצאות למעשה.

וכבר סיפרתי שאמרו לי אנשים מבוגרים בעלי משפחה שהתחילו ללמוד מוסר, איזה קביעות קטנה משהו בכל יום, וכפי שאמר פעם מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל שאפילו חמש דקות ביום ללמוד מסילת ישרים, אם זה קבוע בכל יום זה משפיע, דבר יום יומי, של משהו! זה משפיע ומשפיע, כמו שכתוב "אבנים שחקו מים" (עיין אדר"י פ"ו), ואלו שעשו כן העידו לי על עצמם, שעל ידי זה כל החיים השתנו, ונעשו חיים

ניצול כל רגע לדברי תורה

ידוע כי כל לימוד תורה, אפילו רגע אחד של תורה, זה עצום, ואין לשער גודל חשיבותו, לכן אם יש כמה דקות ומנצלים אותם לעסוק בתורה, אין לשער מה שזה משפיע, השפעה גדולה מאד, וזה נותן חיים מאושרים, ניצול הזמן לדברי תורה, או דברי מוסר, כל אחד לפי מה שמושך אותו ברגע הזה, כל דברי תורה שהם, אפילו חומש עם רש"י, תורה נביאים וכתובים, וגם תהלים, כל דברי תורה שעוסקים בהם – זה נותן חיים מאושרים, והאדם נעשה מאושר בזה.

אם כן אשרינו מה טוב חלקנו, ועל זה אנו מודים להקב"ה אתה בחרתנו, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

לנצל את טבע הסקרנות לדברי תורה

אבל יש דבר שמאד מפריע ומונע הצלחה, והוא מה שיש סקרנות לדברים בטלים, שמעניין ומושך לראות מה כתוב בעיתון, ומתעניינים לדעת מה נעשה ונשמע באמריקה ובאוסטרליה... אבל אם אדם יחשוב מה זה משנה ומה זה מוסיף לי, וכי נחוץ לי לדעת את זה, והאם זה יזיק לבריאות אם לא אדע את זה, ולשם מה צריך לידע זאת!?

ואמנם כך הטבע שיש סקרנות, אבל את טבע הסקרנות אפשר לנצל למשהו אחר, שתהיה סקרנות לדברי תורה! כי הרי יש ספרים של דברי תורה, וכל אחד יכול לקחת ולבחור משהו, מה שהוא רוצה, שידע וימלא את הסקרנות בדברי תורה, שזה מעניין וזה מוסיף ונותן לו חיי נצח, וזהו הוא יהיה מאושר, וכפי שאנו אומרים אתה בחרתנו אהבת אותנו ורצית בנו, הוא יהיה מובחר ואהוב ורצוי להקב"ה.

ודא עקא שנמשכים בסקרנות לדברים בטלים, אך כאמור צריכים לנצל את הסקרנות למשהו טוב, והיו כאלה ששמעו על הענין הזה, ואמרו שאם כן הרי אפשר גם לדעת ולגמור ש"ס בקלות, מתוך סקרנות, ובמקום סקרנות לדברים בטלים מה נשמע וכו', הרי יש גמרא! ויש גמרות קטנות שאפשר לקחתם לכל מקום ולנצל את הזמן בלימוד גמרא, אפילו עם רש"י בלי תוספות, שרש"י מפרש את הגמרא, וגם בדבריו יש עמקות גדולה מאד, ועל ידי זה במשך הזמן יכולים לדעת ש"ס.

ואני מכיר צעירים שגמרו ש"ס בצורה כזו, מתוך סקרנות, ובמקום סקרנות לדברים בטלים, יש סקרנות לגמרא עם רש"י! וכבר סיפרו לי כמה צעירים ממש שעשו כן, וגמרו ש"ס בקלות, בלי מאמץ מיוחד, והם אוכלים וישנים ונחים בלי שום מתח, הכל בצורה רגועה, והם רגועים ומספיקים ויודעים ש"ס, וכך החיים מאושרים, עם ניצול הסקרנות למה שצריך ומועיל, ולא לדברים בטלים שאינם כלום.

ובזה אשרינו מה טוב חלקנו, שאתה בחרתנו מכל העמים, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, שיש לנו תורה, וברוך השם כולנו יהודים ויש לנו את המעלות שאנו מובחרים וקיבלנו תורה ואנו יכולים בעזרת השם להיות מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא. חג שמח!

לע"נ הרבנית הצדקנית, אמן של בנות ישראל, מרת **בת שבע אסתר קניבסקי** ע"ה
אשת חבר יבלחט"א רשכה"ג מרן שר התורה שליט"א בת מרן גאון ישראל רבינו יוסף שלום זצוק"ל
נלב"ע שבת חוה"מ סוכות י"ד תשרי תשע"ב - תנצב"ה

מוקדש לעילוי נשמת
הר"ר **מרדכי** ב"ר **יעקב** ז"ל
נלב"ע י"ח תשרי - תנצב"ה

מוקדש לעילוי נשמת
הרב **יעקב** ב"ר **גרשון** זצ"ל
נלב"ע כ" תשרי - תנצב"ה

לע"נ הרבנית הצדקנית, אמה של מלכות, מרת **העניא רחל אדלשטיין** ע"ה
אשת חבר יבלחט"א רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א בת הגאון רבי יהושע זליג דיסקין זצ"ל
נלב"ע ערב חג הסוכות י"ד תשרי תשס"ב - תנצב"ה

לע"נ מרת **שולמית פרידל לונשטיין** ע"ה
בת החבר רבי **מנחם** ז"ל
נלב"ע כ"א תשרי - תנצב"ה

מוקדש לעילוי נשמת
מרת **ליבא** בת ר' **משה ראובן** ע"ה
נלב"ע כ"ב תשרי תשס"ה - תנצב"ה